

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 4. Utrùm Angeli sint substantiæ incorporæ, & expertes omnis
compositionis ex materia & forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

ARTICULUS III.

Utrum Angeli sint substantia natura superiores hominibus.

Angelos non esse natura superiores hominibus, docuit S. Augustinus pluribus locis, nempe lib. de quantitate animae, c. 34. ubi sic loquitur: *Audisti quanta vis sit anima & potentia, quod ut breviter colligam, quemadmodum fatendum est animam humanam non esse quod Deus est: ita presumendum, nihil inter omnia quae creavit, Deo esse propinquius (natura,) ideoque divinè ac singulariter in Ecclesia Catholica traditur, nullam creaturam colendam esse animam, sed ipsum tantummodo rerum, quae sunt, omnium Creatorem. . . . Quidquid enim anima colit ut Deum, necesse est ut melius esse quam se ipsam putet. . . . Eorum autem quae Deus creavit, quiddam est deterius anima, quiddam par; deterius, ut anima pecoris; par, ut Angeli; melius autem nihil.*

Lib. 3. de lib. arb. c. 11. sic ait: *Tales sunt optima & sancta & sublimes creaturae celestium vel supercaelestium potestatum, quibus solus Deus imperat, universus autem mundus subiectus est. . . . Anima etiam sunt rationales, & illis superioribus officio quidem impares, sed natura pares.* Lib. 83. qu. 54. hæc habet: *Quod est omni anima melius, id Deum dicimus. . . . nec quidquam est melius rationali anima, nisi Deus.* Denique sic loquitur lib. 3. contra Maximinum c. 25. *Natura hominis, quae mente rationali & intellectuali creaturas ceteras antecedit, Deus solus maior est.*

S. Augustinum sequitur S. Bernardus lib. 5. cap. 3. de consider. Tui portio, inquit, spiritus est, quo superius quidpiam frustra queris, quod non sit spiritus. Porro spiritus est Deus, sunt & Angeli sancti, & hi supra te. Sed Deus natura, Angeli gratia superiores sunt. Unum siquidem tui & Angeli optimum, ratio est. Deus vero non sui aliquid optimum habet, unum optimum totus.

RESPONSIO.

Angeli sunt substantia natura superiores hominibus.

Prob. 1. ex Script. Nam dicitur Job c. 41. *Non est super terram potestas, quae comparetur ei (Satanæ.)* Et 2. Petri c. 2. *Angeli (mali) fortitudine & virtute cum sint maiores, non portant adversum se execrabile iudicium.* Unde sic argumentor. Ille natura superior est, qui superior est naturali potentia, fortitudine, & virtute: ubi enim proprietates naturales excellentiores sunt, ibi naturam excellentiorem esse necesse est. Atqui Angeli naturali potentia, fortitudine, & virtute superiores sunt hominibus. Ergo, &c. Major probata est. Minor negari non potest: cum enim Scriptura locis laudatis loquatur de malis Angelis, quibus post peccatum superfuerunt sola naturalia, eam de naturali potentia, fortitudine, & virtute loqui dubium esse non potest. Textibus laudatis addi possunt hæc Psalmi 8. verba: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.* Quibus verbis ostendit Apostolus Hebr. 2. Christum secundum naturam humanam Angelis inferiorem esse.

Prob. 2. ex S. Augustino tract. 110. in Joan. in fine ubi sic ait: *Cum noverimus bonorum omnium creatorem reparandis Angelis malis nihil gratia contulisse: cur non potius intelligimus, quod tanto damnabilior eorum iudicata sit culpa, quanto erat natura sublimior? Tanto enim minus, quam nos, peccare debuerunt, quanto meliores nobis fuerunt. . . . Hoc itaque nobis magnum bonum confert, qui dilexit nos sicut dilexit Christum, ut propter ipsum, cuius membra nos esse voluit, equales (adoptione divina) Angelis sanctis simus, qui & natura inferiores conditi sumus, &c.* Et lib. 11. de Civ. c. 15. ubi hæc habet: *Angelica creatura omnia cetera, quae Deus condidit, natura dignitate precedit.* S. Augustino adjungo Angelicum Doctorem loco proxime citato, ubi expressè dicit in Angelo intellectum & voluntatem excellentiores esse, quam in homine. At excellentiores intellectus & vo-

luntas non possunt esse nisi in excellentiore natura. Ergo, juxta Angelicum Doctorem, Angelus excellentioris est naturæ, quam homo.

Dices. S. Augustinus lib. 3. contra Maxim. c. 25. illud Psal. 8. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis,* docet dictum esse de Christo, non propter naturam humanam à Verbo assumptam; sed propter passionem. Propter quid dictum sit, inquit, *Minuisti eum modico minus, quam Angelos,* aperuit Scriptura, ubi legitur: *Cum autem modico minus, quam Angelos, minoratum vidimus Jesum propter passionem mortis; non ergo propter naturam hominis, sed propter passionem mortis.* Natura vero hominis . . . Deus solus est maior.

Resp. breviter, dicendum esse propter textus in Prob. 2. allegatos, S. Doctorem mutasse tandem sententiam; & tandem excellentiorem in Angelo, quam in homine, naturam agnovisse. Quod confirmari potest ex eo quod lib. 1. Retract. c. 26. corrigit id, quod dixerat lib. 83. qu. 54. non scilicet id Deum dicere, quod omni anima melius est. Ubi, inquit, quod dixi, quod autem est omni anima melius, id Deum dicimus; magis dici debuit, omni creato spiritui melius.

ARTICULUS IV.

Utrum Angeli sint substantia incorporea, & expertes omnis compositionis ex materia & forma.

Nota. Corporeum dupliciter accipi potest, propriè scilicet, & impropriè. Corporeum propriè dicitur illud, quod habet molem, hoc est, quod habet partes extra partes, correspondentes diversis partibus loci. Corporeum impropriè dicitur illud, quod non est nihil, sed veram & realem entitatem habet, sive in se ipso, sive in alio subsistat; quo sensu omnis substantia, sive completa sive incompleta, omneque accidens physicum est aliquid corporeum, nequidem ipso Deo excepto. Potest etiam impropriè dici corporeum, quod loco determinato & finito circumscribitur, & mutationi obnoxium est, quo sensu omnes omnino creaturæ corporeæ sunt, solus vero Deus incorporeus est: cum solus sit immensus, & summe incommutabilis.

Hanc doctrinam tradit S. Augustinus epist. 28. ad Hironimum, ubi hæc habet: *Si corpus est omnis substantia, vel essentia, vel si quid aptius nuncupatur id quod aliquo modo est in seipso, corpus est anima. Item si eam solam incorpoream placet appellare naturam, quæ summe incommutabilis & ubique tota est, corpus est anima, quoniam tale aliquid ipsa non est. Porro si corpus non est, nisi quod per loci spatium aliqua longitudine, latitudine, altitudine sistitur vel movetur, ut majore sui parte majorem locum occupet, & brevior brevior, minusque sit in parte, quam in toto, non est corpus anima.*

Ecce præter corporeum propriè & strictè dictum, distinguit S. Doctor duplicem sensum, in quo latè & impropriè dici potest aliquid corporeum, & in quorum primo Deus ipse corporeus est. Fatetur autem, quod sanè verum est, in hoc utroque sensu corpoream esse animam rationalem; sed negat esse, si corporeum propriè & strictè sumitur, pro eo scilicet quod habet molem. Similiter Angelos latè & impropriè utroque sensu corporeos esse, extra controversiam est; sed quaeritur utrum etiam corporei sint propriè & strictè loquendo? quod est quaerere utrum habeant molem, seu utrum eorum substantia habeat partes extra partes, diversis loci partibus correspondentes? Pro quo

Duplex hic distinguenda est sententia, à nobis impuganda. Prima docet Angelos esse omnino corporeos.

1. Pro hac sententia citari potest Tertullianus, qui corpus esse animam credidit, ut refert S. Augustinus lib. 10. de Civ. cap. 25. Præterea lib. 2. contra Marcionem c. 8. docet animam hominis constare esse

esse ex subtiliori materia, quam Angelos. *Imago*, inquit, & *similitudo Dei*, nempe anima humana, fortior Angelo; sed *afflatus Dei*, ex quo anima humana constat, generosior spiritui materiali, quo Angeli confiterunt. Qui facit, inquit, spiritus Angelos, apparitores flammam ignis.

2. Macarius senior, S. Antonii discipulus, hom. 4. ubi sic loquitur: Corpus induit, . . . Deus . . . ut cum adspectabilibus suis creaturis conjungi posset, ut puta Sanctorum animabus, & Angelorum. . . Nam unum quodque pro sua natura corpus est, Angelus, anima, demon. Quoniam etsi subtilia sint, nihilominus in subsistentia, & figura, & imagine, secundum tenuitatem naturae suae, corpora sunt subtilia: quemadmodum subsistentia corpus istud crassum est.

3. Cassianus collat. 7. c. 13. Licet pronuntiemus, inquit, nonnullas esse spirituales naturas, ut sunt Angeli, Archangeli, ceteraque virtutes, ipsa quoque anima nostra, vel certe aer iste subtilis; tamen incorporea nullatenus aestimanda sunt; habent enim secundum se corpus; licet multo tenuius, quam nos.

4. Arnobius in disputatione cum Serapione de Deo trino uno. Quidquid, inquit, mensuram habet, corpus est, non humanis, sed divinis oculis patens . . . incorporeus Deus solus est . . . quomodo non corporea esse dignoscitur anima?

5. Joannes Thessalonicensis, in dialogo, qui lectus est in septima Synodo Aet. 5. Solummodo, inquit, Deus incorporeus . . . intelligibiles autem creature nequaquam ex toto sunt incorporeae . . . Quamquam autem non sunt ut nos corporei (Angeli), utpote ex quatuor elementis & crassa illa materia, nemo tamen vel Angelos, vel demones, vel animas dixerit incorporeas.

6. Denique pro hac sententia citari possunt ii omnes, qui non solum Angelos, sed etiam animas esse corporeas sentiunt. Nam vel volunt Angelos esse substantialiter simplices, seu expertes omnis compositionis ex materia & forma substantiali; vel volunt eos compositos esse ex corpore & anima. At utrimvis velint, ab eis Angelos censei omnino corporeos, manifestum est: quod enim ex corpore & anima corporea constat, manifestum est omnino esse corporeum.

Secunda sententia docet Angelos ex parte corporeos esse, hac est, ex corpore & spiritu, vel saltem anima incorporea esse compositos. Pro hac sententia citamus, 1. Justinum Martyrem in dialogo cum Triphone, ubi ait Angelos in caelo nutrir, & vesci cibo nobis ignoto & inusitato; unde manifeste colligitur eum Angelos tenere saltem ex parte corporeos.

2. Origenem lib. 1. de Principiis c. 6. ubi ita loquitur: Nullo omnino genere intellectui meo occurrere potest, quomodo tot & tante substantiae vitam agere & subsistere sine corporibus possunt, cum solius Dei . . . id proprium sit, ut sine materiali substantia, & absque ulla corporea adjectionis societate intelligatur subsistere.

3. S. Ambrosium in lib. 2. de Abraham c. 8. ubi haec habet: Nos autem nihil materialis compositionis immune atque alienum putamus, praeter illam solam venerandae Trinitatis substantiam, quae vere pura & simplex sincere impermixtaeque naturae est. Quod autem nihilominus animam teneat incorpoream esse, patet ex lib. 5. Epist. 21. ad Horontianum, ubi sic ait: *Anima* neque tactu aliquo comprehenduntur, neque visu corporeo videntur, & ideo preferunt illius incorporeae & invisibilis naturae similitudinem, & supergrediuntur substantia sua corpoream & sensibilem qualitatem.

4. S. Basilium in lib. de Spiritu sancto cap. 16. ubi agens de caelestibus virtutibus, hoc est, Angelis, sic ait: Substantia earum puta spiritus est aerius, aut ignis immaterialis, juxta id quod scriptum est: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem. Eapropter & in loco sunt, & sunt visibiles, dum iis qui digni sunt, apparent in specie propriorum corporum. Quamquam hac in re libi non constat: nam in hom. Quod Deus non sit auctor malorum, loquens de demone, haec habet: *Natura ipsius incorporea est, secundum Apostolum dicentem: Non est no-*

bis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus spiritualia nequitia.

5. S. Augustinum lib. 2. de Trin. c. 7. *An Angeli*, inquit, qui jam antea erant, ita mittebantur, ut ex persona Dei loquerentur, assumentes corporalem speciem de creatura corporea in usum ministerii sui, sicut cuique opus esset: aut ipsum corpus suum, cui non subduntur, sed subditum regunt, in species quas vellent accommodatas, atque aptas actionibus suis, mutantes atque vertentes secundum attributam sibi à Creatore potentiam? Et enarr. in Plal. 85. *Adhuc habet*, inquit, vitam utique corpus nostrum, & tamen comparatum corpori illi, quod futurum est, qualia sunt Angelorum corpora, invenitur corpus hominis mortuum, quamvis adhuc habens vitam.

6. Claudianum Mamertum lib. 3. de statu animae c. 7. Est igitur, inquit, in Gabriele & incorporeum, quo incommutabiliter Deum videat, & corpus quod vel Maria viderit, vel per quod Maria videretur, quodque subditum spiritui localiter gereret . . . satis, ut arbitror, patet beatos Angelos utriusque substantiae & incorporeos esse in ea parte, sub qua ipsis visibilis Deus est, & in ea itidem parte corporeos, qua hominibus sunt visibiles; quoniam nec Deus ab Angelo per corpus, nec Angelus ab homine sine corpore videri potest.

Dixi autem superius, spiritu vel saltem anima incorporea; nam ex iis, qui tenent Angelos ex parte corporeos, non defunt qui velint substantiam incorpoream, qua ex parte constant, non ejusdem cum anima rationali, sed excellentioris esse naturae, quam spiritum vocant. De his loquitur S. Fulgentius lib. de Trin. c. 8. ubi sic ait: *Planè ex duplici eos (Angelos) esse substantia adserunt magni & docti viri, id est, ex spiritu incorporeo, quo à Dei contemplatione nunquam recedunt; & ex corpore, per quod ex tempore hominibus apparent.*

Ita sensit Claudianus: nam postquam dixit lib. 1. de statu animae c. 13. *Duplex ergo est angelica, sicut est humana, substantia, habens corpus totius facilitatis maximeque pulchritudinis, quod hominibus, cum jubetur, appareat; habens incorporeum, quo Deum semper videat; capite sequenti, post allqua sic profecutur: Intelligere nos oportet constare hominem ex corporeo & incorporeo, utroque in melius reformato: constare Angelum ex corpore & spiritu, praecipua inter creaturas dignitate formato. Spiritus ille namque est omni spiritu creato potentior: corpus illud de potentissimo omnium elemento sublimius.*

Idem etiam tandem aliquando sensit S. Augustinum, colligo ex tract. 110. in Joan. ubi dicit naturam angelicam sublimiorem esse naturam humanam, & homines natura inferiores Angelis conditos esse. Ex lib. 11. de Civ. c. 15. ubi ait creaturam angelicam naturae dignitate praecedere cetera omnia, quae Deus condidit. Et ex lib. 1. Retractat. c. 11. ubi se ipsum reprehendit, quod in lib. 6. de Musica c. 17. Angelos animarum beatarum & sanctarum nomine vocasset. Spiritus Angelicos, inquit, sancta Scriptura nomine animarum significare non solet . . . non video quemadmodum vocabulum animarum (de Angelis) secundum Scripturas sanctas forsitan possit ostendi . . . (Angelos) habere animas nusquam me legisse in divinis eloquiis canonicisque recolo.

Ex his autem argumentor sic. Vel sensit S. Augustinus, cum libros Retractionum scriberet, Angelos non habere corpus, vel sensit eos esse corpus tantum, vel denique sensit eos constare ex duplici substantia, corporea scilicet & incorporea, quae naturae sit excellentioris, quam rationalis anima. Non primum, ut patet ex lib. 2. de Trin. cap. 7. verbis proxime n. 5. laudatis, ex quibus retractat nihil lib. 2. Retract. c. 15, quo agit de libris de Trinitate, testaturque se emendasse eos, quantum emendandos putavit. Non secundum: nam si Angelus esset corpus tantum, esset saltem natura inferior animae: ut enim dicit ipse Augustinus Enarr. in Plal. 145. *Semper corpus, quoniam corpus est, infra animam est, & quævis anima vilis excellentissimo corpore excellen-*

sior

tior invenitur... *Vilis anima qualibet peccatrix melior est quolibet magno & præstantissimo corpore, non melior est meritis, sed natura.* Atqui quod Angelus natura inferior sit animæ humanæ, è diametro pugnat cum doctrina S. Augustini. Ergo tertium dici debet. His præsuppositis, ad quæstionem propositam sit

RESPONSIO I.

Angeli non sunt omnino corporei.

Est planè certa, & prob. Nam si Angelus omnino corporeus est, vel est tantum corpus simplex, seu constans ex partibus integrantes tantum, vel est compositum substantiale ex corpore & anima materiali seu corporea. Neutrum dici potest. Ergo, &c.

Prob. min. Nam utrumvis dixeris, 1. Angelus non erit substantia intellectualis, & libertate arbitrii prædita; quod est contra fidem. 2. Angelus erit natura inferior animæ hominis, ut facillè ostenditur: hominis enim animæ spiritualis est, ut dicit S. Augustinus Enarr. in Psal. 145. *Natura anima, inquit, præstantior est, quam natura corporis, excellit multum, res spiritualis est, res incorporea est, vicina est substantiæ Dei.* Et definit Conc. Later. IV. c. *Firmiter*, ubi dicitur: *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus... Pater, Filius, & Spiritus sanctus... Creator omnium invisibilium & visibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotentia virtute, simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, spirituales & corporeas, angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.* Atqui anima spiritualis natura præstantior est corpore quolibet, ut ait S. Augustinus Enarr. in Psal. 145. verbis supra relatis, & per se clarum est. Item natura præstantior est qualibet forma seu anima materiali & corporea: quidquid enim corporeum est, ejusdem ordinis est cum corpore, adeoque ordinis inferioris est ad id omne, quod est spiritale. Ergo si Angelus omnino corporeus est, sive dicatur esse simplex corpus, sive dicatur esse substantia composita ex corpore & anima corporea, erit natura inferior animæ hominis. Quod est falsum & absurdum, ut patet ex dictis Art. 4.

RESPONSIO II.

Angeli nequidem ex parte corporei sunt, sive non constant ex duplici substantia, una scilicet corporea, & altera incorporea, sicut homines constant; sed sunt substantiæ simplices & incorporeæ.

Prob. 1. ex Script. Nam in Scripturis sacris Angeli passim vocantur Spiritus. Sic Hebr. c. 1. dicitur: *Omnes sunt administratores Spiritus.* Apocalip. c. 1. *A septem Spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.* Et c. 4. *Septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem Spiritus Dei.* Luc. c. 10. *Spiritus vobis subiciuntur, &c.* Atqui vox Spiritus in propria acceptione substantiam simplicem & incorpoream significat, ut patet ex Joan. c. 4. ubi dicitur: *Spiritus est Deus;* & ex 1. Cor. c. 2. ubi dicitur: *Quis hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est?* Neque est aliqua ratio sufficiens vocem hanc in alienum sensum detorquendi pro Angelis. Ergo Angeli sunt substantiæ simplices & immateriales.

Prob. 2. ex Conc. Later. IV. c. *Firmiter*, ubi de Creatore Deo dicit simul ab initio temporis utramque de nihilo conditam ab eo esse creaturam, spirituales & corporeas, angelicam videlicet & humanam, & deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Sic autem loquendo, Synodus 1. manifestè opponit creaturam spiritualem creaturæ corporali. Atqui per creaturam corporealem intelligit substantias purè corporeas. Ergo per creaturam spirituales intelligit substantias purè incorporeas, adeoque dicit vel supponit substantiam angelicam esse substantiam purè incorpoream. 2. Dicit creaturam humanam medium tenere inter creaturam spiritualem & corporealem, inter angelicam naturam & naturam

mundanam, seu purè corpoream; quia non ex spiritu tantum, aut ex corpore tantum, sed ex spiritu & corpore constituitur. Ergo apertè supponit & significat creaturam spiritualem & angelicam spiritu tantum, corporealem verò & mundanam corpore tantum constare.

Dices. Si ita esset, jam esset de fide, quod Angeli sint omnino incorporei. Atqui hoc negant communiter Scholastici, qui post Lateranensem Synodum scripserunt, & docent, Synodum hoc loco nihil aliud definire voluisse, quam Deum esse rerum omnium autorem & creatorem; cætera verò adiecere secundum communioem sententiam, nihil terminando circa illa. *Resp.* Si, quod Angeli sint substantiæ purè incorporeæ, nondum est de fide, saltem negari non potest sine temeritate, ut docent communiter Scholastici, à quibus quæri posset unde habeant, quod verba Concilii vim definitionis non obtineant, quod Concilium controversiam de incorporeitate Angelorum noluerit definire, nec fideles docere intenderit non solum quod Deus sit author rerum omnium, sed etiam quod Angeli sint substantiæ purè spirituales; cum hæc definitio sufficiens habere videatur fundamentum in Scriptura & traditione? Nam

Prob. 3. ex Patribus, qui magno numero docent Angelos esse incorporeos, ut Gregorius Thaumaturgus in serm. de S. Theophania. *Rex celestis, inquit, ad Joannem præcursorem suum accurrit, non Angelorum movens castra, neque præcursores sibi præmittens incorporeas potestates.*

Eusebius Cæsariensis lib. 4. *Demonstrationis Evangelicæ c. 1. Cum Deus... esset jamjam omnem rationalem creaturam in lucem producturus, inquit, incorporeas videlicet quasdam atque intelligentes & divinas potestates, Angelosque atque Archangelos, materieque expertes, & ab omni parte puros spiritus, &c.*

S. Athanasius in collectione testimoniorum sacre Scripturæ de naturali, &c. *Angelus, inquit, animal est rationale, expertus materie, hymnis dicendis aptum, immortale.*

Didymus Alexandrinus in lib. 1. de Spir. Sanct. *Manifestum est, inquit, non à corporibus tantum, sed & ab incorporalibus creaturis (supple, etiam sanctificationis capacibus) extraneum esse Spiritum sanctum.* Per incorporeales autem creaturas, sanctificationis capaces, non nisi Angelos ab eo posse intelligi clarum est.

S. Gregorius Nyssenus hom. 4. de oratione dominica. *Omnis, inquit, creatura rationalis partim incorpoream, partim in incorpoream naturam divisa est: est autem Angelica quidem incorporea; altera verò species, nos homines sumus.*

S. Chrysostomus hom. 22. in e. 6. Genesim. *Quomodo, inquit, rationi consonum est, Angelum incorporeum... homini invidere corpore circumamictio? ... Quanta non dementia plenum fuerit, dicere Angelos dejectos, ut cum mulieribus rem habeant, & incorporea illa natura copuletur corporibus? Propter eandem rationem, nempe quia Angeli incorporei sunt, eos concupivisse mulieres negat Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Genesim.*

Theodoretus quest. 20. in Genesim. *Si invisibile anima, inquit, imago Dei esset, multo magis Angeli, Archangeli, & universæ natura sanctæ & incorporeæ, utpote à corporibus prorsus liberatæ, invisibilem & impermixtam naturam possidentes, vocarentur imagines Dei.*

S. Damascenus lib. 2. orth. fidei c. 3. ubi sic ait: *Ipse, Deus, Angelorum opifex ac procreator est, ut qui eos ex nihilo in ortum produxerit, atque ad suam imaginem effecerit, naturam corporis expertem, velut spiritum quandam, aut ignem materia vacantem... Angelus porro est essentia intelligens, perpetuo motu, atque arbitri libertate prædita, corporis expertus, &c.*

Ex Latinis, Marius Victorinus Afer lib. 4. adversus Arium, ubi dicit Angelos, Archangelos, Thronos incorporeos esse. Lactantius lib. 7. instit. divin. c. 21. *Dicimus tantam esse Dei potestatem, ut etiam incor-*

incorporalia comprehendat, & quemadmodum voluerit afficiat. Nam & Angeli Deum metuunt, quia castigari ab eo possunt inenarrabili quodam modo; & demones reformidant Deum, quia torquentur ab eo, ac puniuntur. Quid ergo mirum, si cum sint immortales anime, tamen passibiles sint Deo? Nam cum in se nihil habeant solidum & conrectabile, à solidis & corporalibus nullam vim pati possunt; sed quia in solis spiribus vivunt, à solo Deo tractabiles sunt, cui virtus ac substantia spiritualis est.

Leo Magnus in epist. ad Turbium c. 6. contra asserentes diabolum nunquam fuisse bonum, dicit, fidem veram, que est catholica, omnium creaturarum sive spiritualium sive corporalium bonam consiteri substantiam, & mali nullam esse naturam. Hic creaturas spirituales contradistinguit S. Leo à corporalibus, & demones esse creaturas spirituales, manifestè supponit.

Gregorius Magnus lib. 4. dialogi ad hanc quæstionem, utrum apostata Spiritus, à cælesti gloria dejecti, corporei sint an incorporei; inducit Petrum sic respondentem: Quis sanum sapiens, esse Spiritus corporeos dixerit? Juxta S. Gregorium, Angeli mali, adeoque & boni, spiritus sunt, ac proinde incorporeos esse manifestum est; quia esse spiritus corporeos, evidenter repugnat.

Idem lib. 2. Mor. c. 4. docet aliter nos, & Angelos aliter loqui, quia nos ex anima & corpore constamus; Angeli verò, utpote spiritus, expertes sunt corporis. Cum manifestare nosmetipsos cupimus, inquit, quasi per lingue januam egredimur, ut, quales sumus intrinsecus, ostendamus. Spiritualis autem natura non ita est, quæ ex mente & corpore composita dupliciter non est. Sed rursus sciendum est, quia ipsa etiam natura incorporea cum loqui dicitur, ejus locutio nequaquam una atque eadem qualitate formatur.

Prætermittendus non est S. Hilarius; nam in tract. in Psal. 137. ad hæc verba, *Et in conspectu Angelorum psallam tibi*, sic de Davide loquitur: Non ergo que videntur in corpore, cerni desiderat: sed ea que spiritualiter natura spirituales continentur, gerere festinat. Et inferius hæc habet: Oratio ejus (Eliæ) ad Dominum, visum incorporeum (Angelorum) etiam puero suo meruit. In horum igitur assensum humanis auxiliis Angelorum conspectu psallat Propheta, spiritualibus spiritualium operum contemplatione placiturus. Juxta S. Hilarium, Angeli sunt naturæ spirituales & incorporeales, adeoque non corporaliter, sed spiritualiter continentur opera Dei; quanquam humano, hoc est, sensibili modo hominibus possunt assistere, assumendo scilicet corpora aerea, vel aliter in sensus nostros imprimendo.

Cum autem ait c. 5. Comment. in Matth. n. 8. Nihil est quod non in substantia sua & creatione corporeum sit: & omnium, sive in celo, sive in terra, sive visibilibus, sive invisibilibus, elementa formata sunt. Nam & animarum species, sive obtinentium corpora, sive corporibus exultantium, corpoream tamen naturam suam substantiam sortiuntur: quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est; corporeum sumit, non propriè, pro eo scilicet, quod molem habet; sed impropiè, pro eo quod finitum & limitatam extensionem habet, sive formalem habeat, ut habent naturæ corporales, sive virtuales tantum, ut habent naturæ spirituales, adeoque pro eo quod est in loco circumscriptivè, vel saltem definitivè. Bonitas hujus interpretationis patet ex his S. Hilarii verbis: Quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est; & confirmari potest ex eo quod expressè doceat animam hominis incorpoream esse: nam sic loquitur tract. in Psal. 118. lit. 10. Est ergo in hac rationali & incorporali anima nostra substantia primum, quod ad imaginem Dei factum sit. Et in tract. in Psal. 130. Anima humana in hac sensus suis mobilitate ad imaginem opificis sui facta est... nihil in se habet corporale. Quod si neque Angelum, neque animam dicit esse spiritum, ratio est, quia nomine Spiritus, propriè significati non vult, nisi ens incommutabile & immensum. Spi-

ritus, inquit, lib. 2. de Trin. n. 3. nec circumscribitur, nec tenetur, qui per naturam suam virtutem ubique est, nec usquam abest, in omnibus omnino exuberans. Juxta S. Hilarium igitur, Angelus est natura spiritalis, quia incorporealis est; non est tamen propriè spiritus, quia ubique non est.

Denique Richardus à S. Viç. lib. 4. de Trin. c. ult. ex professo probat incorporeitatem Angelorum. Patrum testimonio unanimem Scholasticorum Doctorum consensum adjungimus: omnes enim, uno aut altero excepto, tenent Angelos omnino incorporeos esse, duce S. Thoma 1. p. q. 50. a. 1.

Obj. 1. Genes. c. 6. dicitur: *Postquam ingressi sunt Filii Dei ad filias hominum, illaque genuerunt, isti sunt potentes à saculo viri famosi, gigantes scilicet, à filiabus hominum geniti post initum cum Filiis Dei matrimonium.* Atqui per Filios Dei intelliguntur Angeli. Ergo ex Scriptura virtutem habent generandi, adeoque corporei sunt. R. n. min. Nam si per Filios Dei intelligendi sunt Angeli, vel boni, vel mali intelligendi sunt. Neutrum dici potest. Non primum: nam eo tempore, de quo loquitur Scriptura, boni Angeli jam fruebantur cælesti beatitudine, sicut mali jam erant æterno supplicio addicti. At dicere quod Angeli beati uxores duxerint, nimis absurdum est, & repugnat verbis Christi, dicentis Matth. c. 22. *In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in celo.* Non etiam secundum: non enim minus absurdum est dicere quod per Filios Dei intelligendi sunt demones, nec ulquam alibi in Scriptura demones Filios Dei nominari reperies.

Itaque per Filios Dei hic intelligi debent homines, imò intelligi debere Scriptura ipsa sine ulla ambiguitate declarat, cum post verba laudata subjicit: *Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem fecisset in terra, ut observat S. Augustinus lib. 15. de Civ. c. 23.* ubi etiam homines illos, quos Filios Dei nominat Scriptura, dicit fuisse filios Seth; sicut & filias hominum, quas acceperunt uxores, fuisse filias Cain. Quam interpretationem sequuntur alii Patres communiter.

Obj. 2. Septima Synodus approbavit verba Joannis Thessalonicensis, à nobis superius recitata, quibus aperte docet Joannes ille Angelos esse corporeos, aut omnino, aut saltem ex parte. R. negando: Synodus enim approbavit tantum id quod ex verbis illis collegerat Tharasis Patriarcha, videlicet quod Joannes Thess. censuerit Angelos esse pingendos. Patet ex acti Synodi: postquam enim verba Joannis Thessalonicensis recitata fuerunt, Tharasis dixit: *Ostendit Pater quod & Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt: tum sacra Synodus dixit: Etiam, Domine. Supple, ostendit quod & Angelos pingere oporteat.*

ARTICULUS V.

Utrum Angeli sint immortales.

Angelos re ipsa nunquam interituros, sed in æternum duraturos esse, fide certum est: nam fides docet bonos Angelos fruituros esse æterna beatitudine, malos verò æterna poena plectendos, juxta illud Christi, Matth. c. 25. *Discedite à me maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Fide igitur constat, quod Angeli sint aliquo modo immortales. Controversia itaque esse non potest, nisi de modo, quo immortales sunt & incorruptibiles Angeli. Hic ergo quaeritur tantum, utrum Angeli sint immortales & incorruptibiles naturaliter, an non? Pro quo sit

RESPONSIO I.

Angeli sunt naturaliter immortales & incorruptibiles in aliquo vero sensu.

Prob. Illud in vero sensu naturaliter immortale est & incorruptibile, quod à nullo agente creato corrumpi potest: sicut è contra illud naturaliter mortale est & corru-